Ακαδημία Αθηνών/ Academy of Athens

ντὶ *βορδωχείλης*. Ὁ μεταπλασμὸς εἰς *-ας* διὰ τὴν μεγεθυντικὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπιθέτου.

Ὁ ἔχων μεγάλα καὶ προεκτεταμένα χείλη ὡς τοῦ ημιόνου.

βορεαδάκι τό, κοιν. *βουρεαδάκ'* βόρ. ἰδιώμ. *βοριδάκι* Κρήτ. κ. ἀ.—Μπόεμ Ζωγρ. 40 *βο'ρεαδάκι* Πελοπν. (Κίτ. Μάν.)

Ὑποκορ. τοῦ οὐσ. *βορεὰς* ἐκ τοῦ θέμ. τοῦ πληθ. *βορεᾶδες*.

Ἐλαφρὸς βόρειος ἄνεμος κοιν.: *Πῆρε – φυσάει βορεαδάκι* κοιν. *Κρυερὸ βοριδάκι* Μπόεμ ἔνθ' ἀν. || Ἄσμ.

Φύσησε, βορεαδάκι μου, καὶ σύ, νοθιά μου, κόψε
νά 'ρθουνε δὰ Πολίτικα αὔριο ἢ ἀπόψε

Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Συνών. *βορεαδέλλι, βόρισμα*.

βορεαδέλλι τό, ἀμάρτ. *βουρεαδέλλ'* Ἴμβρ.

Ὑποκορ. τοῦ οὐσ. *βορεὰς* παρὰ τὸ θέμ. τοῦ πληθ. *βορεᾶδες* καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. *-έλλι*.

Βορεαδάκι, ὃ ἰδ.: *Κόπ'κι τοὺ βουρεαδέλλ' κὶ πῆρι πάλ' νότους*.

βορεάζω Λευκ.—*Λεξ*. Λάουνδ. Μπριγκ. Βλαστ. 362 *βουρεάζου* Ἤπ. Θρᾴκ. (Αἶν.) Μέσ. *ἐβορᾶσκουμαι* Πόντ. (Χαλδ.) *ἐβορᾶουμαι* Πόντ. (Χαλδ.) *βορκάζομαι* Κύπρ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. *βορεάς*.

Α) Ἐνεργ. **1)** Ἀπροσ. πνέει βόρειος ἄνεμος *Λεξ*. Λάουνδ. Μπριγκ. **2)** Κυμαίνομαι ὑπὸ τοῦ βορείου ἀνέμου Ἤπ. Θρᾴκ. (Αἶν.) Λευκ.: Ἄσμ.

Ἕνα καράβ' ἀρμένιζι μὶ γριουτραμουδάνα
κ' ἰκεῖ βουρεάζ' ἡ θάλασσα, κουδεύει νὰ τοὺ πνίξῃ

Αἶν. **3)** Κατευθύνομαι πρὸς βορρᾶν *Λεξ*. Βλαστ. ἔνθ' ἀν.

Β) Μέσ. **1)** Πρήσκομαι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἀπὸ τὴν ψυχρὰν πνοὴν τοῦ βορείου ἀνέμου Κύπρ. **2)** Δροσίζομαι Πόντ. (Χαλδ.): Ἄσμ.

Ἔρχουνταν τρώων ἀσ' σὸν καρπό μ' καὶ πίν'ν ἀσ' σὸ νερόπο μ'
καὶ κεῖνταν κ' ἐβορᾶσκουνταν 'ς σῆ κλωναρί 'μ' τὰ ρίζας

(ἔρχονται τρώγουν ἀπὸ τὸν καρπόν μου καὶ πίνουν ἀπὸ τὸ νεράκι μου καὶ κεῖνται καὶ δροσίζονναι εἰς τὰς ρίζας τοῦ κλωναριοῦ μου).

βορεὰς ὁ, *βορέας* Πελοπν. (Μάν.) Πόντ. (Οἰν.) *βορέα* Καλαβρ. (Μπόβ.) *βορεὰς* κοιν. καὶ Καππ. (Σίλ.) *βο'ρεὰς* Πελοπν. (Κίτ. Μάν.) *βουρεὰς* βόρ. ἰδιώμ. *βορξεὰς* Σκῦρ. *βουϊγεὰς* Σαμοθρ. *βουγεὰς* Λέσβ. (Τελών.) *βορίας* Ζάκ. *βορία* Τσακων. *φορία* Καλαβρ. (Κοντοφ.) *βορὲς* Δ. Κρήτ. Ἰκαρ. *βορὰς* Α.Κρήτ. *βοργὰς* Κρήτ. (Κίσαμ.) *βοργὰς* Κύπρ. *βορκὰς* Κύπρ. *βουρρᾶς* Μακεδ. (Καστορ.) *βορεὰ* ἡ, Καππ.

Ἐκ τοῦ ἀρχ. οὐσ. *βορέας*, παρ' ὃ καὶ *βορρᾶς*. Τὸ θηλ. *βορεὰ* κατὰ τὸ *νοτιά*.

1) Βόρειος ἄνεμος κοιν. καὶ Καλαβρ. (Κοντοφ. Μπόβ.) Καππ. (Σίλ. κ. ἀ.) Πόντ. (Οἰν.) Τσακων.: *Πῆρε – φυσάει βορεάς. Κρύος βορεὰς ποῦ παγώνει τὸν ἄνθρωπο. Φυσᾶν βορεᾶδες δυνατοὶ* κοιν. *Βορέα μέγα* (λαῖλαψ, καταιγὶς) Μπόβ. || Φρ. *Βορεὰς δαγκανομύτης – κοκκαλωτὴς – καλαρμενιστὴς* (ὅστις οἱονεὶ δάκνει διὰ τῆς δριμύτητός του τὴν μύτην, ὅστις καταψύχων κοκκαλώνει, ὅστις κάμνει τὰ πλοῖα νὰ οὐριοδρομοῦν) *Λεξ*. Βλαστ. 362 *Ἔρχεται σὰ δὸ βορεὰ* (βιαίως) Πελοπν. (Κουτήφαρ.) *Τ' βουρρᾶ τοὺ πιδὶ* (συνών. *δεμπολόπαιδο*) Καστορ. *Θὰ κάμ' τοὺ βουρεὰ νὰ σκάσ'* (ἐπὶ τοῦ ἐνεργοῦντος ἐκ πείσματος πρὸς ἰδίαν ζημίαν) Θρᾴκ. *Ηὗρεν τὸν βορκὰν μπροστά του* (ἐπὶ τοῦ συναντῶντος δυσκολίας, ἐκ μεταφ. τῶν ναυτιλλομένων συναντώντων ἀντίθετον τὸν βόρειον ἄνεμον, συνών. φρ. *τὰ βρῆκε μπαστούνια*) Κύπρ. || Γνωμ. *Ἐ βορεὰς εἶναι ἄντρας τσ' ἐ νοτιὰ γυναῖκα* (ὁ βόρειος ἄνεμος εἶναι ἰσχυρότερος τοῦ νοτίου) Μεγίστ.

Ὁ βορεὰς γεννηματᾶς | κι ὁ πουνέντες γαλατᾶς

(ὁ βόρειος ἄνεμος εὐνοεῖ τὰ σπαρτὰ καὶ ὁ δυτικὸς τὰ γαλακτοφόρα ζῶα) Πελοπν. (Βούρβουρ.)

Σὰν-ε-βρέχῃ καὶ κάν-νῃ βορέα,
κιόλα 'ς τὸ σπίδι σουβλίζου τὰ στέα

Μπόβ. || Ἄσμ.

Κλαίω καὶ παραδέρνομαι σὰ δοῦ βορᾶ τὸ κῦμα,
ὥσπου νὰ βρῶ, μελαχρινό, τὸ σκοτεινό μου μνῆμα

Α.Κρήτ.

Ἀπού 'ναι νεὸς καὶ δὲ βετᾷ μὲ τοῦ βορεᾶ τὰ νέφη,
εἶδα τὴ θέλει τὴ ζωὴ 'ς τὸ γόσμο νὰ τὴν ἔχῃ;

αὐτόθ. Πολλάκις, πρὸ πάντων ἐν τῇ ποιήσει, προσωποποιεῖται ἡ λέξις, ὅτε συνήθως συνεκφέρεται μετὰ τοῦ προσδιοριστικοῦ ὀνόματος *κύρ*:

Ὁ κὺρ-βορεὰς παράγγειλεν οὖλω τῶν καραβιῶνε,
— καράβια π' ἀρμενίζετε; κάτεργα ποῦ κινᾶτε;
ἐμπᾶτε 'ς τὰ λιμάνια σας, γιατὶ θενὰ φυσήξω...
— Δὲ σὲ φοβοῦμαι, κὺρ-βορεά, φυσήσῃς δὲ φυσήσῃς,
τὶ ἔχω καράβι ἀπὸ καρυὰ καὶ τὰ κουπιὰ πυξάρι

ΝΠολίτ. Ἐκλογ. 128

Θέλει τὴ γερὰ θάλασσα μ' ὅλα της τὰ καράβια
τσαὶ θέλει τσαὶ τὸ γὺρ-βορεὰ γιὰ νὰ τοῦ ἀρμενίζῃ

Θήρα (Οἶα)

Φύσ'σεν ὁ νότος 'ς τὴ βορεά, χάλασε τὴ φωλεά μου,
λάλησε νότος 'ς τὴ βορεά, πνίγανε τὰ πουλλιά μου

Καππ. **β)** Ὑπὸ τὸν τύπ. *κὺρ – βορεάς*, χορός τις γινόμενος ἔξω τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Κόχης τὴν 15 Αὐγούστου ἡγουμένου τοῦ ἱερέως Σίφν. **γ)** Ὡς γεωγραφικὸς ὅρος τὸ βόρειον σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος κοιν. καὶ Τσακων.: *Τὸ σπίτι βλέπει 'ς τὸ βορεά. Γυρίζω τὸ πρόσωπο 'ς τὸ βορεά.* **2)** Βορειοανατολικὸς ἢ ἀνατολικὸς ἄνεμος Πόντ. (Οἰν.) **3)** Ἡ πρὸς τὸ βόρειον μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ τοιχώματος τοῦ μύλου εὑρισκομένη ὀπὴ ἡ χρησιμεύουσα ὡς σημεῖον ἀντιστάσεως τοῦ μοχλοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου στρέφεται ὁλόκληρος ὁ κινητὸς τροῦλλος τοῦ ἀνεμομύλου μετὰ τοῦ ἄξονος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ βορείου ἀνέμου Κύθν.

Ἡ λ. καὶ ὡς τοπων. Κάρπ. Κρήτ. Λῆμν. Σῦρ. καὶ κατὰ πληθ. *Βουρεᾶδις* Ἤπ. Καὶ ὡς ἐπών. *Βορέας* Ἀθῆν. (ἡ λ. καὶ μεσν. ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1401, πβ. ΦΚουκουλ. ἐν Λεξικογρ. Ἀρχ. 6(1923) 253), *Βορεὰς* Ἀθῆν. Ἰων. (Κρήν.) Κεφαλλ. Μεγίστ. Ὡς παρων. *Βορεὰς* Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

βόρεασμα τό, Ἀθῆν. Ζάκ. Ἰων. (Σμύρν.) Κρήτ. Πειρ. Πελοπν. (Ἤλ. Οἰν.) *βό'ρεασμα* Πελοπν. (Κίτ. Μάν.) *βόρκασμαν* Κύπρ. *βόρεαμα* Ἄνδρ.

Ἐκ τοῦ ρ. *βορεάζω*. Ἡ λ. καὶ παρὰ Σομ.

1) Συνήθως κατὰ πληθ., οἱ βόρειοι ἢ βορειοανατολικοὶ ἄνεμοι, ἐτησίαι Ἀθῆν. Ἄνδρ. Ζάκ. Ἰων. (Σμύρν.) Κρήτ. Πειρ. Πελοπν. (Ἤλ. Κίτ. Μάν. Οἰν.): Γνωμ.

Τ' Αὐγούστου τὰ βορεάσματα τὸ Μάι ἀναθυμοῦνται

(ἡ εὐκρασία τοῦ Αὐγούστου εἶναι ὡς ἡ τοῦ Μαΐου) Κρήτ. Πειρ. **2)** Τὸ ἐκ τῆς ψύξεως τοῦ βορείου ἀνέμου γεννώμενον οἴδημα ἢ σχίσιμον τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν Κύπρ.

Πβ. *βόρισμα*.

βορεατζίκος ὁ, Θρᾴκ. (Τσακίλ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. **βορεατζῆς* καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. *-ίκος* κατὰ τύπον ὑποκοριστικόν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ